

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA VIA GEPPA 9 TRIESTE 312

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Ne na pot razdora!

Ze večkrat smo poudarili, da nam je polemika neljuba. Toda voditelji in pristaši drugih političnih gibanj, očitvidno, niso tega mnenja. In med tistimi, ki niso tega mnenja, so, žal, tudi socialisti. In prav socialisti so tisti, ki so v sedanjih volilnih kampanji naperili puščice proti nam, kljub temu, da niso imeli za to prav nobenega tehtnega razloga. Najprej so začeli nekateri govorniki PSI — in med temi se je odlikoval zlasti Slovenec Dušan Hreščak — polemizirati z nami, nas celo izzivati in klevetati. Menili smo, da gre za izolirane pojave in jim zato nismo pripisovali večje resnosti. Toda kasneje se je izkazalo, da ima stvar mnogo globlje korenine in da ne gre, torej, za izolirane pojave. V nedeljo se je namreč sestala slovenska sekcija PSI v Trstetu (temu sestanku je prisostvoval tudi tajnik federacije Pittoni!) in je velik del razpravljanja posvetila prav naši Partiji, kakor da ne bi bilo nešteto drugih zelo važnih vprašanj, o katerih bi bilo potrebno razpravljati. Med drugim so na omejenem sestanku ocenili sklep KPI, da omogoči izvolitev slovenskega poslance kot «očiten volilni manever», nadalje, da je «veljavnost neke kandidature predvsem v tem, ali je politična usmeritev stranke, ki postavlja to kandidaturu taka, da more prispevati k učinkovitejšemu reševanju vprašanj slovenske manjšine v Italiji»; nato pa so poudarili, «da je taka le politična usmeritev socialistične stranke». Končno so na omejenem sestanku tržaški socialisti poudarili, «da je priznanje narodnostnih pravic, ki ga ustava predvideva za razne etnične skupine, med temi tudi za slovensko narodno manjšino, moč doseči z nenehno demokratično borbo, skupno z vsemi ljudskimi silami, na čelu katerih se PSI bori, da bi dosegli demokratično obnovo italijanske družbe in s tem stvarno priznanje socialnih, demokratičnih in narodnostnih pravic vseh državljanov».

Ze prej smo omenili, da ima vsa stvar mnogo globlje korenine. In da je tako, nam potrjuje tudi pisane osrednjega glasila PSI «Avanti!», ki je prav tako kot skupina slovenskih socialistov, zbrana na sestanku v Trstetu, označilo kandidaturu Marije Bernetičeve za poslansko zbornico «kot taktično potezo». Zares se ne moremo prečuditi takim trditvam. Zelo se čudimo «pozumu» tistih, ki si to upajo trditi, posebno še socialistom slovenske narodnosti, ki prav gotovo dobro vedo, da naša Partija ni nikoli delala «taktičnih potez», ko je šlo za pravice Slovencev. Da pa delajo take poteze drugi, je znana stvar. Izvolitev inž. Pečenka v tržaški občinski svet — ki je bil prav gotovo izvoljen z glasovi Slovencev in se je moral odpovedati svojemu mestu — je zelo jasna «taktična poteza».

Tovarišica Marija Bernetič je bila kandidatka KPI za poslansko zbornico že leta 1958. Tedaj je naša Par-

tija sprejela obveznost, da čim bo sta izvoljena dva komunistična parlamentarca v Trstetu, bo eden izmed teh Slovec. Zato tudi letošnja kandidatura Marije Bernetičeve ni nič novega, nič taktičnega. Po drugi strani pa so to kandidaturu odobrili komunisti v vsej deželi in tudi osrednje vodstvo KPI.

Socialisti govore o tem, da imajo samo oni tako politično usmeritev, ki lahko more prispevati k učinkovitejšemu reševanju vprašanj slovenske manjšine, toda mi, do danes še ne poznamo nobenega uradnega stališča PSI glede tega vprašanja, niti nobene njihove točne obveznosti. Stališče naše Partije do vprašanj slovenske narodne manjšine pa je zelo jasno izraženo tudi v zgodovinski resoluciji vodstva Partije od maja 1962! Da je PSI kdaj sprejela kako jasno in točno obveznost, nam v resnici ni znano. In tudi zato zelo dvomimo v učinkovitost njihovih retoričnih trditev. Pač pa poznamo stališča, ki jih je njihov ugledni parlamentarec zavzel glede Slovencev že pred več leti v rimski poslanski zbornici in leta 1962 tudi v republiškem senatu. (Kaj je tovariš Tolloy govoril objavljamo na 4. strani našega lista.)

Mnenja smo, da je nujno potrebno, da se zlasti slovenski socialisti zelo jasno izrazijo v vsem tem,

To, kar smo uvodoma omenili, poudarjamo še enkrat: polemike ne ljubimo in zelo smo užalosteni, da se kljub vsemu moramo s polemiko ukvarjati. Toda spregovoriti smo morali, ker smo bili k temu prisiljeni, četudi bi bili raje prostor, ki smo ga porabili za te stavke posvetili problemom, ki so nam tako pri srcu, to je utrjevanju enotnosti Slovencev in delavskega gibanja na splošno.

V soboto 20. aprila ob 19.30 bo v Ljuškem domu v Trstetu (ul. Madonna 19) JAVNA DEBATA o temi: Politične stranke in slovenska narodna manjšina v deželi. Govoril bo dr. Karel Šiškovič

Razglas nove ustave v socialistični Jugoslaviji

Jugoslavija je dobila novo ustavo. To je po dolgi in zelo razgibani diskusiji preteklo nedeljo svečano razglasila Zvezna ljudska skupščina v Beogradu. Skupno z novo ustavo je Jugoslavija dobila tudi novo uradno ime: Socialistična federativna republika Jugoslavija.

Obrnimo hrbet proti njim!

Sfiligojeva in Kacinova skupina v Gorici sta končno pokazali svoje pravo obličje. Povedali sta kaj v resnici sta, namreč navaden demokristjanski privesek, to je privesek zagriženih raznarodovalcev naše narodne manjšine. To sta jasno potrdili z resolucijo, s katero pozivata Slovence v goriški pokrajini, naj na bližnjih volitvah glasujejo za kandidate Krščanske demokracije. To

jejo demokristjani. In to ponavljamo tudi danes. Na Goriškem so demokristjani menili, da bi bilo bolje, ako jim Skupna slovenska lista ne bi odjedala glasov in Skupna slovenska lista se ni predstavila. Na Tržaškem so demokristjani menili, da bi bilo umestno, da se Skupna slovenska lista predstavi ter skuša odjedati glasove slovenskemu kandidatu KPI, ki ima možnost, da bo

VAŽEN SESTANEK slovenskih volivcev v Gorici. V nedeljo 31. marca je bil v Gorici sestanek slovenskih volivcev, znaniljenikov Slovenske demokratske zveze iz vseh krajev dežele. Udeležencev je bilo šestdeset. Na dnevnem redu je bil razgovor o statusu, ki naj ga slovenski demokristični volivci na Goriškem zavzamejo pri volitvah v državnih zborih. Član vodstva SDZ so obdržali in izbrano poročali o splošnem političnem položaju, o priložnostih in uspehih SDZ zlasti glede na vprašanja političnega, socialnega, kulturnega, gospodarskega in socialnega značaja, ki se nanašajo na slovensko manjšino, ter o raznih možnostih, ki se nanašajo na slovensko volivcu pri teh volitvah, da dosežejo dolžne pravice. Po vsaki temi je vodstvo SDZ pripravilo, naj slovenski volivci na Goriškem glasujejo za kandidate krščanske demokracije. Po živahni debati je eden izmed udeležencev predlagal sledečo resolucijo: Udeleženci volilnega sestanka dne 31. marca 1963 v Gorici smo se po poročilih vodstva SDZ, ki ga odobravamo, odločili, da pri prihodnjih državnohoroških volitvah podpremo kandidate Krščanske demokracije na Goriškem. Predsednik sestanka je po izvolitvenem glasovanju razglasil, da je dal 36 glasov za resolucijo in dva proti; dva udeleženci pa sta se glasovanja vzdržala. Sestanek je trajal dva uri in pol.

sta storili, ne da bi imeli najmanjše zagotovilo, da bodo demokristjani spremenili svoje dosedanje zadržanje do Slovencev.

Ni dolgo od tedaj, ko je demokristjanska tiskovna agencija «Italia» objavila vest, da je goriško esdezejevsko vodstvo sklenilo podpreti Krščansko demokracijo na parlamentarnih volitvah in da Slovenske skupne liste na Goriškem ne bo.

Mi takratne vesti nismo objavili, nekeje pa smo zapisali, da liparsko vodstvo dela tako kot mu nareku-

izvoljen, in Skupna slovenska lista se je predstavila.

Zadnje čase so glasila političnih skupin, ki sestavljajo Skupno slovensko listo zelo vneto zagovarjala predložitev Skupne slovenske liste na Tržaškem in postala zelo bojovita v borbi proti nam. Kaj vse je n.p.r. «Katoliški glas» načeval proti komunistom. Upal se je celo trditi, da mi nismo Slovenci, ker se družimo z Italijani, da bodo glasovi, oddani slovenskemu kandidatu na listi KPI, glasovi za italijansko stranko, da je Komunistična partija tudi pri nas «italijanska stranka» tudi po imenu ipd. V napadnih proti nam se je zelo odlikovala tudi «Demokracija» in celo nekoč zmerni «Novi list» je začel trobiti v isti rog.

Zelo smo radovedni, kako bodo ti listi sedaj «opravičevali» to, kar so do sedaj pisali, kako bodo zagovarjali tiste njihove voditelje in somišljenike, ki so šli tako daleč, da so v svojem hlapčevanju Krščanski demokraciji pozvali goriške Slovence, naj glasuje za raznarodovalce naše narodne manjšine v Italiji.

«Primorski dnevnik» je zelo pravilno poudaril, da «Krščanska demokracija vztrajno in nenehno dokazuje svojo raznarodovalno politiko do Slovencev v Italiji» in «da je dolžnost vseh ostalih pristašev SDZ iz vse dežele, da tako globoko škodljivemu sklepu ne sledijo ter da v nobenem primeru ne dajo svojih glasov kandidatom Krščanske demokracije.»

Tako kakor s temi stavki, soglašamo tudi s sledečimi:

«Kaj porečejo voditelji štirih skupin Skupne slovenske liste spričo podpore, ki je nameravajo dati voditelji goriške SDZ in tudi Slovenske katoliške skupnosti Krščanski demokraciji? Mar v tem primeru ne gre za podporo italijanski stranki? Mar tu ne gre za veljavnost trditve, da se 56 pristašev SDZ odpoveduje narodno politični samobitnosti, se prepušča protovoljnemu potujčevanju, se podreja tujemu vodstvu? Mar za Krščansko demokracijo oddan glas slovenskega volivca pomeni, da je oddan za italijansko stranko in da ta glas ni bil oddan za slovensko stvar? Vse štiri skupine Skupne slovenske liste, zlasti pa SDZ in SKS, bi morale dati jasev odgovor na ta vprašanja, saj so pristaši SDZ in SKS na Goriškem združeni v SDZ!»

Prepričani smo, da zavedni Slovenci, ki hočejo dobro svojemu narodu, ki jim je pri srcu vsestranski razvoj naše narodne skupnosti v Italiji, ne soglašajo s hlapci raznarodovalne Krščanske demokracije in da bodo zato dali svoj glas tisti stranki, ki bo poslala Slovencev v parlament. In ta stranka je KPI!

Tudi letos so se tržaški antifašisti oddolžili spominu 71 talcev ob obletnici njihove ustrelitve na Opčinah. Komemoracije, ki je bila v nedeljo popoldne, se je udeležilo veliko število Slovencev in Italijanov. Spominske govore so imeli: Arturo Calabria, Nadja Pahor in Bruno Pincherle. Predstavniki oblasti pa se tudi letos niso smatrali dolžni priti na spominsko proslavo in niti poslati skromnega venca pred spomenik žrtvam nacifašizma.

Naš intervju s slovenskima kandidatom KPI na Goriškem

KPI je edina politična sila v Italiji ki se je dosledno postavila proti asimilacijski politiki DC

Objavljamo intervju s tov. Marija Selič in Jožetom Jarcem, slovenskima kandidatom KPI v volilnem okrožju Gorica - Videm - Belluno.

Menimo, da Marije Selič ni potrebno predstavljati, saj je kot dolgoletna aktivna sindikalna delavka poznana ne le v Gorici, marveč v vsej deželi. Se posebej je poznana v vrstah tekstilnih delavk v Podgori in Ronkih.

Marija Selič je članica vodstva goriške federacije KPI in svetovavka KPI v goriškem pokrajinskem svetu.

Jože Jarc, študira agronomijo na univerzi v Padovi. Kolikor mu študij dopušča aktivno deluje tako na političnem kot na kulturnem področju med svojimi rojaki v Doberdolu in je član federalnega komiteja KPI v Gorici. Sodeluje tudi v kmečki organizaciji. Več o sebi bo sam povedal v intervjuju, ki ga spodaj objavljamo.

Marija Selič nam je na postavljena vprašanja tako-le odgovorila:

Marija Selič: KPI omogoča izvolitev slovenskega poslanca

VPRASANJE — Ker že mnogo let vodiš borbo tekstilnih delavcev na Goriškem, prav gotovo zelo poznaš razmere delovnih ljudi. Ali bi povedala, kaj meniš o toliko opevanem «italijanskem gospodarskem čudežu»?

ODGOVOR — Zadnja leta je Italija dosegla določen gospodarski razvoj. O tem ne moremo dvomiti. Ta razvoj se opaža na vseh področjih industrije in torej tudi na področju tekstilne industrije. Toda od tega razvoja delavci nimajo kakih posebnih koristi. Lahko trdimo, da se je v zadnjem času položaj delavcev celo poslabšal. Povišanje mezd in plač, ki so ga delavci dosegli po trdih bojih (pomislimo samo na borbe goriških tekstilcev!), je bilo razvrednoteno zaradi druginje. Ne smemo pozabiti tudi na povečano izkoriščanje delavcev, na zmanjšanje akordnega dela itd. Zato lahko trdimo, da imajo od takomenovanega «gospodarskega čudeža» koristi le industrijski mogotci, ki so deležni vedno večjih dobičkov.

VPRASANJE — Kje je, po tvojem mnenju, treba iskati izhod iz sedanjega položaja, odnosno, kaj je potrebno ukreniti za dejansko zaščito vrednosti poviškov delavskih plač?

ODGOVOR — Rešitev teh vprašanj mora biti politična. To se pravi, da je v Italiji potrebna preusmeritev na levo. Ta preusmeritev bi preprečila nadaljnje špekulacije monopolov, ki povzročajo naraščanje druginje in ki preprečujejo delovnim ljudem, da bi uživali sadove gospodarskega in socialnega razvoja. Osnova preusmeritve na levo mora biti: pravična porazdelitev narodnega dohodka v korist delavcev, to se pravi, da je treba doseči povišanje plač in mezd in demokratične svoboščine

v tovarnah. Na deloviščih se mora čutiti teža sindikatov, to se pravi, da sindikati morajo dobiti pravico do pogajanj z delodajavci in z vodstvi podjetij v vseh zadevah, ki se tičejo dela, tarif, nagrajevanja delavcev itd. Toda za doseganje teh ciljev je nujno potrebna enotnost vsega delavskega gibanja. Samo ta enotnost bo omogočila izgradnjo demokratične države kakršno predvideva republiška ustava.

VPRASANJE — Kakšna je, po tvojem mnenju, naloga slovenske narodne manjšine v Italiji v boju za razvoj demokracije v Italiji?

ODGOVOR — Slovenci morejo in morajo dati svoj delež v borbi za izgradnjo demokratične države. Zato pa morajo sodelovati v vseh borbah za svobodo in za socialni napredek ter za svoje narodnostne pravice. Poudariti pa moram, da borba za narodnostne pravice ni izključno naloga samih Slovencev. Za pravice slovenske narodne manjšine se moraje skupno s slovenski boriti vse italijanske demokratične sile. V trenutku, ko se te sile borijo za uveljavitev vseh ustavnih določil, se, torej, borijo tudi za popolno uveljavitev šestega člena republiške ustave, se borijo tudi za priznanje pravic slovenske narodne manjšine, ki živi v mejah Italije. Zato se morajo Slovenci pridružiti tistim političnim silam, ki se dosledno in neprestano borijo za spoštovanje ustavnih načel. In med temi silami so v prvi vrsti prav komunisti. Pomislimo samo na tradicije komunistov v naši deželi, na enotnost med Slovenci in Italijani, na idealne protifašistične in osvobodilne borbe, na dejstvo, da je bil na listi KPI že leta 1924 izvoljen slovenski poslanec tov. Jože Srebrnič. Danes je KPI edina politična sila, ki je zavzela povsem jasno stališče proti asimilacijski politiki Kršćanske demokracije in njenih za veznikov. To je zelo jasno podčrtano tudi v dokumentu, ki ga je objavilo vsedržavno vodstvo Partije. Spomniti se moramo tudi na konkretne akcije, ki jih je vodila KPI za obrambo pravic Slovencev, na borbo za uzakonitev slovenske šole, proti vsem diskriminacijam itd.; da KPI zahteva razveljavitev fašističnih zakonov, ki so še v veljavi, vrnitev prvotne oblike slovenskih priimkov zopetno uveljavitev slovenskih krajevnih imen itd. Vse to naj Slovenci upoštevajo na bližnjih parlamentarnih volitvah, Toda na teh volitvah naj se Slovenci zavedajo zgodovinskega pomena, ki ga ima dejstvo, da bo po tolikih letih zopet vstopil v italijanski parlament poslanec Slovenije, ki tako nadaljuje slavno tradicijo proletarskega internacionalizma. Druge politične sile, ki se proglašajo za prijateljice Slovencev, se s tem ne morejo ponasati.

Nasprotno približujejo se Kršćanski demokraciji, ki jih dejansko utegne speljati na pot raznarodovalne politike, ki jo že toliko let izvaja na naši zemlji.

Jože Jarc: KPI je vredna da ji Slovenci damo svoj glas

JOZE JARC iz Doberdola kandidira na listi KPI za poslansko zbornico. Kot takega želimo predstaviti našim bravcem in širši slovenski javnosti, zato objavljamo naslednji intervju z njim:

VPRASANJE — Ker kandidiraš na listi KPI v volilnem okrožju Gorica - Videm - Belluno, se nam zdi umestno, da te predstavimo Slovincem v vsej deželi (tvoji ožji rojaki te sicer dobro pozne-

jo, saj so te izbrali za kandidata). Ali bi povedal kaj več o sebi?

ODGOVOR — Doma sem iz Doberdola, to je iz slovenske vasi, ki meji s Furlanijo. Izhajam iz preproste kmečke in narodno zavedne družine. Moj oče je že leta 1921 sodeloval pri Ljudskem odru. S protifašistično organizacijo je sodeloval tudi za časa ilegale. Zaradi tega je bil tudi v zaporu. Med vojno so ga iskali gestapovci, ker je bil eden izmed ustanoviteljev prve komunistične sekcije v Doberdolu. Zaradi tega se je morala vsa naša družina umakniti v sosednje vasi. Tako sem v okolju zavednega slovenstva in proletariata rasel ter začel gledati na svet in na krivice, ki so se nam godile in ki se še vedno godijo bodisi kot Slovincem, bodisi kot delovnim ljudem.

VPRASANJE — V katerih organizacijah deluješ?

ODGOVOR — Poleg sodelovanja v goriškem pokrajinskem federalnem komiteju sodelujem tudi v doberdolski sekciji KPI, ki se je zadnje čase zelo lepo razvila (vendar tega ne pripisujem sebi). Sodelujem tudi pri Mladinski iniciativi in sem tajnik doberdolskega prosvetnega društva «Jezero». Kolikor mi čas dopušča sodelujem tudi pri kmečki organizaciji, v Padovi, kjer študiram, pa sem včlanjen v UGI, to je v napredni organizaciji univerzitetnih študentov.

Na koncu intervjuja pravi tov. Jarc, da ne gre za osebe, marveč za stranko in njen program. In KPI je stranka, ki se dosledno bori za pravice Slovencev, zato je vredna, da ji oddamo svoj glas.

Nova ustava v Jugoslaviji

(Nadaljevanje s 1. strani)

nje delovnih ljudi in da bo, opirajoč se na pridobitve revolucije in na že dosežene uspehe, pod vodstvom Zveze komunistov nadaljevala na poti za dokončno izgradnjo nove socialistične skupnosti.

V torek se je sestala tudi Ljudska skupščina LR Slovenije in v skladu z novo jugoslovansko ustavo razglasila slovensko republiko za socialistično republiko. Enake sklepe sta istega dne sprejeli tudi republikli Srbija in Hrvatska.

Priprave na sprejem nove ustave v Jugoslaviji so trajale dolgo. Po razpravah, v katerih so sodelovali milijoni državljanov, so bili vključeni v osnutek statuta še novi predlogi. Poleg predloga, ki je bil sicer že v prvem osnutku statuta, in po katerem se bo v bodoče Jugoslavija imenovala Federativna socialistična republika Jugoslavija, je nastal še predlog o zamenjavi državne zastave.

Končni podatki kažejo, da se je udeležilo javne razprave o osnutku zvezne in republiških ustav skoraj 6.7 milijona ljudi, izmed katerih jih je aktivno sodelovalo v razpravi nad 300 tisoč. Od skupne seje Zvezne ljudske skupščine in Zveznega zbora proizvajavcev, na kateri so obravnavali in sprejeli osnutek ustave, je bilo organiziranih 75 tisoč zborovanj in predavanj, na katerih so obdelali ustavna načela in določbe. Po mnenju Zveznega odbora SZDLJ razpravi o osnutkih ni primere v jugoslov. političnem življenju, vsebinsko pa so jo tesno navezali na aktualna gospodarska in politična vprašanja, ki so jih sprožili pismo IK CK ZKJ in sklepi IV. plenuma CK ZKJ, ter na osnutke občinskih statutov in statutov delovnih organizacij.

Največ pripomb za spremembe in dopolnitve osnutka se je nanašalo na pravice človeka in občana, na dolžnosti in odgovornosti nosilcev javnih funkcij, na vprašanja z zvezi s planiranjem in v zvezi z varstvom ustavnosti. Ti predlogi so precej prispevali k novi formulaciji sameznih poglavij in členov v končnem besedilu osnutka ustave, ki so ga obravnavali in sprejeli na zadnjem zasedanju sedanje Zvezne ljudske skupščine pred njenim razpustom.

S prvega kongresa Mladinske iniciative

Udeleženci kongresa Mladinske iniciative v dvorani prosvetnega društva «Igo Gruden» v Nabrežini.

V nedeljo je bil v Nabrežini prvi kongres Mladinske iniciative. Kongresa se je udeležilo nad sto delegatov iz raznih krajev Tržaškega ozemlja in goriške pokrajine. Navzoči so bili tudi predstavniki Zveze komunistične mladine iz Trsta, federacije socialistične mladine iz Trsta, VK ljudske mladine Slove-

nije, okrajnega komiteja IM iz Koprna in en predstavnik Hrvaške mladine z Reke.

Glavno poročilo je na kongresu podal Igor Kosmina. V njem je prikazal dosedanje delovanje Mladinske iniciative in ob enem nakazal smernice za bodoče delovanje. Poročilo je prevečala želja, naj bi se

enotnost slovenske mladine še bolj utrdila, ker le tako se bo lahko uspešno in učinkovito borila proti raznarodovanju in asimilaciji.

V poročilu je bilo poudarjeno, da Mladinska iniciativa pripisuje velik pomen resoluciji vodstva KPI o problemih slovenske narodne manjšine v Italiji in da pozdravlja zlasti tisti del omenjene resolucije, ki govori o potrebi najsirše enotnosti Slovencev.

Prav tako je bilo v poročilu poudarjeno, da se slovenska mladina ne sme zapirati v ozek krog, marveč naj gleda v demokratičnih Italijanih naravne zaveznike v skupnih borbah. Mladinska iniciativa ni strankarska organizacija, zato so njeni člani lahko istočasno tudi člani drugih organizacij ali političnih strank.

Tov. Kosmina je tudi poudaril, da ima Mladinska iniciativa zelo dobre odnose z organizacijama komunistične in socialistične mladine ter da bi želela prav take odnose tudi z mladino, ki je pod vplivom drugih političnih gibanj, ki delujejo med Slovenci. Naglasil je tudi potrebo, da bi mladina s se-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Velik uspeh orkestra in solistov

Glasbene Matice iz Trsta in moškega pevskega zbora s Proseka-Kontovela v Beogradu

Clani orkestra in solisti Glasbene Matice iz Trsta in člani moškega pevskega zbora s Proseka-Kontovela se bodo prav gotovo vselej radi spominjali 19. marca 1963, to je dneva, ko so prvič nastopili v Beogradu in doživeli zelo velik uspeh. Ta uspeh je bogato poplačal ves trud, ki so ga terjale priprave na gostovanje v jugoslovanski prestolnici in bo prav gotovo glasbenikom in pevcem — in seveda tudi njihovim dirigentom — služil kot vzpodbuda za nadaljnje plodno in nesebično delovanje. Pozitivne ocene, ki so jih dali kvalificirani srbski strokovnjaki, pohvalne kritike, ki so bile objavljene v beograjskem tisku, so nedvomno tržaškemu glasbenikom in proseško-kontovelskim pevcem vplivale novega poguma in okrepile njihovo samozavest ter vero v svojo sposobnost. Tega mnenja so tako direktor šole Glasbene Matice dr. Gojmir Demšar, kakor tudi profesorja in dirigenta Oskar Kjuder in Ota Ignacij. Tak vtis sem namreč dobil, ko sem se pred kratkim z njimi pogovarjal.

Gostovanje v Beogradu je bilo pod pokroviteljstvom Srbske glasbene akademije, kateri gre vse priznanje tudi za brezhubno organizacijo.

Ignacij Ota, ki vodi pevski zbor s Proseka-Kontovela, je dejal, da je že samo vabilo na beograjski nastop zelo pozitivno vplivalo na pevce. Pevci, tako je dejal prof. Ota, so se z veliko vnemo pripravljali na koncert in na koncertu samem so dali vse kar so mogli, zato je bil uspeh neizbežen.

Oskar Kjuder, ki vodi orkester Glasbene Matice, je poudaril, da je zadovoljen (v resnici je bil ta poudarek odveč, saj se je njegovo

veliko zadovoljstvo odražalo z njegovega obraza), da se je šola tako potrudila in da je pokazala kaj zmora. Želim, tako je dodal prof. Kjuder, da bi do podobnih stikov prišlo tudi v bodoče, kajti to tudi našim ljudem veča veselje do dela.

Dr. Gojmir Demšar je izjavil, da je bil že sam sprejem v Beogradu zelo prijeten in topel in da se je prisrčnost gostiteljev kazala ves čas bivanja v jugoslovanski prestolnici. Na nas vse je zelo imponiral tudi »večer narodnih pesmi in plesov«, ki ga je nam na čast privedilo železničarsko kulturno-umetniško društvo »Branko Cvetkovič«; a prav tako so imponirali tudi stiki z nekaterimi vidnejšimi osebnostmi tamkajšnjega kulturnega življenja, s predstavniki Zveze jugoslovanskih skladateljev, nadalje, sprejem pri predsednici Sveta za kulturo LR Srbije Veselinovi in pri tajniku Sveta za kulturne stike z inozemstvom, pri italijanskem veleposlaniku v Beogradu. Smatramo to kot važno manifestacijo naše ustanove, ki je, tako je poudaril dr. Demšar, seznanila jugoslovansko javnost z našim delom.

Sporod beograjskega koncerta je bil sledeč: Koncert je obsegal Bachov koncert za violino in godalni orkester, solistični part je odigral mladi Aleksander Zupančič; sledili so I. stavek Haydnovega koncerta za klavir in orkester, pri katerem je bila solistka Tatjana Uršič; Mozart s solistom Zarkom Hrvatčičem; Vivaldijev koncert za dve violini s solisti Zarkom Hrvatčičem in Aleksandrom Zupančičem. Na finalu je bila kantata Oskarja Kjudra »Na Kontovelu«, v kateri je odpela altovski part Justina Vugova, tenorski part Viktor Stoka,

Pozdravi in izročitev daril na nastupu Glasbene Matice in zbora Prosek-Kontovel v Beogradu.

recitatorski part pa je izvajal Stane Raztresen. Na zaključku koncerta je bila na sporedu še Vrabčeva »Zdravica«.

Sam zbor je zapel 5 pesmi, med katerimi je bila tudi pesem »Devin«, ki jo je na besedilo pesnika Filiberta Benedetiča uglasil Ignacij Ota. Zbor je sodeloval tudi pri kantati Oskarja Kjudra »Na Kontovelu« in pri Vrabčevi »Zdravici«.

Kot kaže se bo želja Oskarja Kjudra, da bi do takih stikov prišlo tudi v bodoče, prav kmalu uresničila. 23. aprila bo nastopil v tržaškem Auditoriju ansambel Glasbene akademije iz Beograda.

MIRKO KAPELJ

Pisatelj Bogomir Magajna je umrl

BOGOMIR MAGAJNA, popularni primorski pisatelj, ki je bil po rodu iz Vrem, je umrl. Star je bil komaj 59 let. Z njegovo smrtjo je

nastala v vrstah slovenskih književnikov velika vrzel. Magajna je bil po poklicu zdravnik in se zato ni ukvarjal samo s pisateljevanjem, čeravno ga je to zelo veselilo. Vsa njegova dela so prežeta z veliko vedrino, zato so bralci zelo radi segli po njih.

Njegova knjižna dela so: Primorske novele (1932), Gornje mesto (1932), Bratje in sestre (1932), Brkonja Celjustnik (1933), Graničarji (1934), Čudoviča pravljica o Vidu in labodu Belem ptiču (1937), Le hrepenenja (1937), Zaznamovani (1940), Racko in Lija (1943), Oživelj obraz (1943), V deželi pravljic in sanj (1952), Odmev korakov (1953), Racko in Lija (1954), Zgodbe o lepih ženah (1955), O zlatem klasu, zlatem grozdu (1955), Povesnice o punčki Maji (1957), Na bregovih srca (1957).

Med osvobodilno vojno je bil Magajna partizanski zdravnik, po osvoboditvi pa je sodeloval pri organiziranju zdravniškega skrbstva v Sloveniji.

Kulturna kronika

ALBIN SKERK, župan devinsko-nabrežinske občine je pred kratkim predaval v Slovenskem klubu v Trstu. Obravnaval je vprašanja nabrežinskega kamnarstva. O teh vprašanjih je Skerk že pred več leti priobčil članke tudi v našem listu in v Ljudskem koledarju.

Kamnarstvo je bilo v preteklosti zelo pomemben činitelj zlasti na tržaškem in na goriškem Krasu. Nabrežina je bila znana daleč po svetu kot veliko središče cvetoče kamnarske obrti in industrije. Stevilna mesta v Evropi in v drugih delih sveta se ponasajo z umetniškimi palačami, mostovi in spomeniki, ki so zgrajeni iz kraškega marmorja.

Sodobni način gradnje je potisnil kamen v ozadje, toda kljub temu je kraški in zlasti nabrežinski marmor še vedno cenjen.

ALBIN SKERK

Župan Skerk je v poljudni razpravi briljantno orisal zgodovino nabrežinskih kamnolomov, kamnoseške obrti in industrije, njihov razvoj, vzpon, pa tudi težave.

Za županom je govoril tudi Ado Slavec, in kot kamnoseški izvedenec strokovno izpolnil to zanimivo predavanje.

P. D. »ZVEZDA« v Podlunjerju je preteklo nedeljo organiziralo za svoje člane in prijatelje prijeten »družinski večer« s pestrim kulturnim sporedom. Učiteljica Stanka Hrovatin je imela kratko predavanje o slovenski kulturi in o pomenu ljudsko-kulturnega delovanja, dramska skupina iz Lonjerja, ki jo vodi Tončka Čok, je nastopila s kratko igrico in z recitacijami dialektalnih pesmic Marije Mijotove, domača folklorna skupina pa je izvajala narodne pesmi in popevke.

BEOGRAJSKA GLEDALIŠČA so imela lani 2.200 predstav, ki jih je videlo en milijon gledavcev. Gledališča so prikazala 46 premier in 105 repriz. To so vsekakor zelo lepe in rekordne številke! Tudi v muzejih jugoslovanske prestolnice so lani zabeležili velik porast obiskov. 30 beograjskih muzejev je namreč lani obiskalo 270.000 ljudi. Za zaključek pa naj navedemo še to, da je tamkajšnji slavni folklorni ansambel »Kolo« imel lani 140 koncertov, katere je poslušalo okrog 126.000 ljudi.

E. A.

Ob 40-letnici delovanja igravca in režiserja Modesta Sancina

V torek zvečer je bila v tržaškem Auditoriju premiera Slovenskega gledališča »Smrt trgovskega potnika«. Avditorij je bil za to priliko do zadnjega kotička napolnjen. Glavno vlogo v tem gledališkem delu je odigral Modest Sancin, ki je prav s to predstavo proslavil 40-letnico svojega umetniškega delovanja. Po končani predstavi so jubilaru čestitali: predstavnik gledališke uprave, igralčevi stanovski kolegi, predstavniki raznih kulturnih organizacij in ustanov. Jubilaru sta poslali svoje čestitke tudi Avtonomna tržaška federacija KPI in Slovensko-hrvatska ljudska prosveta.

Na gornji sliki: Modest Sancin v vlogi Trgovskega potnika

Brecht v tržaškem Auditoriju

Tržaško stalno gledališče (italijansko, op. ured.) uprizarja te dni v Auditoriju delo nemškega pisatelja Berta Brechta »Človek je človek«. S tem ima tržaška gledališka publika prvič možnost, da se seznanji z veliko pesniško osebnostjo, morda z največjim sodobnim dramskim pisateljem.

Bert Brecht se je rodil v Augsburgu na Bavarskem 1. 1898. V Nemčiji je živel do nastopa nacizma leta 1933, nato se je kot politični emigrant selil iz dežele v deželo. Živel je na Danskem, na Češkem, Svedskem, Finskem, v Sovjetski zvezi in v ZDA. Po vojni se je naselil v Zürichu, leto 1949 pa dokončno v Berlinu, prestolnici Nemške demokratične republike, kjer je umrl.

Nemiren duh, ki je v tragičnih desetletjih zmag fašizma in nacistične vojne, v dobi zgodovinskega obračuna in težkega obnavljanja človeških pogojev vztrajal pri veri v človeka in pri svojem humanističnem poslanstvu. Brecht je bil marksist. Njegov humanizem se je mogel izražati le v tem nazoru in tu je treba iskati razloge njegovega dela, kajti Brecht je politični pesnik in pisatelj. Občudujemo Brechta umetnika, ampak častimo tudi intelektualca, ki je njegova prva in edina vrednota človek, člo-

veško dostojanstvo, intelektualca, za katerega je resnica zares poslanstvo.

»Človek je človek« je eno njegovih prvih in ne morda največjih dramskih del. Ponazarja spremembo malega buržuja v »človeški vojni stroj«. »Mali človek«, to je človek brez prave zavesti, torej brez politične zavesti, lahko postane vse, tudi zanikanje človeškega, vnaprej določena žrtev mistifikatorja. Primer se nanaša na nemške razmere v tisti dobi, je prav za prav preroški, vendar njegov pomen presega tiste meje, saj je »mali človek« večen človeški tip, mistifikator tudi. In Brecht je umetnik.

Uprizoritev Tržaškega stalnega gledališča ni zvesta Brechtovim zahtevam »epskega«, strogo pripovednega gledališča — saj je to čisto nov način izvajanja gledališkega dela, ki ga razen »Berliner Ensemble« zmorejo le redke evropske gledališke skupine — vendar jo je treba pohvaliti. Tehnični uspehi so nepomembna plat uprizoritve takega dela prav zaradi njegovega velikega kulturnega in tudi političnega pomena. Zal ne moremo te zasluge pripisati tudi Slovenskemu gledališču.

Proti razlastitvam na Kolonkovcu

Upravičeno nasprotovanje prizadetih kmetov

Sklep tržaškega občinskega sveta o razlastitvi zemljišč na Kolonkovcu, na katerih naj bi zgradili stanovanjske hiše, je povzročil v vrstah prizadetih kmetov vrtnarjev zelo veliko nezadovoljstvo. To nezadovoljstvo je povsem upravičeno. Okoli 300 prizadetih posestnikov se zaskrbljeno vprašuje: «Kaj bo z nami ako bi se sklep tržaškega občinskega sveta dejansko uresničil?»

Tajnik Zveze malih posestnikov tov. Marij Grbec je v zvezi s tem perečim vprašanjem povedal sledeče:

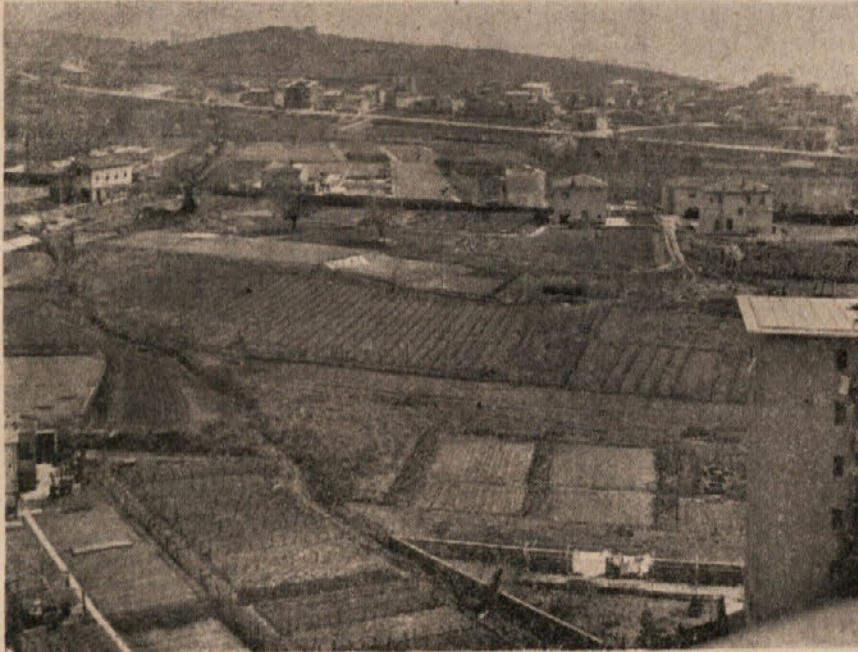
«Zaskrbljenost naših mandrjerjev je povsem upravičena. Prizade ti po večini sami obdelujejo svoje vrtove. Le malo je takih posestnikov, ki se osebno ne okvarjajo z vrtnarstvom in ki zemljo dajejo v najem. In naši mandrjerji so pravi strokovnjaki v svojem poklicu. Postavlja se vprašanje: kje naj bi dobili primerno zaposlitev ako bi se uresničil sklep tržaške občine?»

Zemlja, ki jo hočejo sedaj razlastiti je rodovitna in skrbno obdelana. Na področju 406.000 kvadratnih metrov, na katerem naj bi po sklepu občinske uprave, zgradili stanovanjske hiše, danes pride lujejo od 60 do 80 odst. od celotnega pridelka povrtine na Tržaškem. Ti pridelki so zelo cenjeni na tržaškemu trgu. Svoičas, ko je bila potrošnja v mestu manjša in ko so bila obdelana zemljišča znatno večja, so tržaško povrtino izvažali tudi v druge kraje; pred prvo svetovno vojno celo na Dunaj in v Ljubljano. Danes, ko se je mesto povečalo se je seveda pridelok povrtine občutno zmanjšal. Kljub temu pa naši mandrjerji krijejo dober del potreb tržaškega mesta. Danes naši mandrjerji pri delujejo v glavnem solato, radič, matavilc, melancane, fižolovo stročje, zgodnji grah ipd.»

Na vprašanje, kaj meni o sklepu tržaške občinske uprave pa je tajnik Zveze malih posestnikov odgovoril naslednje:

«Nove stanovanjske hiše so potrebne. S tem soglašajo tudi naši okoliški vrtnarji. Toda hiše bi morali graditi predvsem na takih zemljiščih, ki niso primerna za obdelovanje. In takih zemljišč je v tržaški okolici še mnogo. Todi v samem mestnem središču so. Na nekaterih drugih okoliških področjih bi lahko zgradili mnogo hiš. Nekaj takih zemljišč je prav blizu središča mesta. Zemljišče, na katerem je svojčas občina namerala graditi novo mestno bolnišnico, je zelo primerno za stanovanjske bloke. So še druga zemljišča, ki so last občine ali pa so demanialna last. Med temi je tudi tisto, na katerem se nahaja vojaška smodnišnica. Če bi tam hoteli graditi stanovanjske hiše, ne bi bilo niti potrebno seči po razlastitvenih ukrepih. Da o zemljiščih v starem mestu niti ne govorimo. In staro mesto najno terja sanacijo. Toda vsega tega upravitelji tržaške občine niso hoteli vzeti v poštev. Naši mandrjerji so prepričani, da če bi bili tisti, ki so odločali o izbiri zemljišča za gradnjo stanovanjskih hiš, prišli na Kolonkovec, če bi dejansko poznali tiste kraje, če bi ugotovili, kako so vrtovi, zlasti na Kolonkovcu, skrbno obdelani in kako je vsaka ped zemlje smotrno izkoriščena, potem bi prav gotovo

Za gradnjo stanovanjskih hiš je drugje mnogo prostora - Komunisti so predlagali, naj občina razlasti zemljišča v starem mestu, toda demokristjani tega niso hoteli upoštevati

Pogled na vrtove, ki jih hoče tržaška občina razlastiti. Namesto na teh vrtovih, naj bi stanovanjske hiše zgradili drugod, zlasti na področju sedanjega starega mesta in na drugih neobdelanih zemljiščih, ki so bližje mestnemu središču kot pa Kolonkovec.

iskali zemljišča za zidanje hiš drugje in ne na Kolonkovcu.»

Na vprašanje, kaj nameravajo prizadeti mali posestniki narediti spričo razlastitvenega sklepa, nanje je tajnik Zveze malih posestnikov odgovoril:

«Zveza malih posestnikov in Kmečka zveza sta napravili kar je bilo v njihovih močeh. Posredovali

sta na raznih mestih zato, da bi prepričali uresničitev sklepa. Prizadeti posestniki vlagajo prizive. Toda za to imajo tako malo časa. Rok za vlaganje prizivov bo še ta teden zapadel. Vsekakor bo moral tržaški občinski svet še enkrat razpravljati o tožadnem sklepu. In moral bo upoštevati upravičene prizive!»

Obvestila za kmetovavce

Pokrajinska komisija za kmetijstvo, v kateri sta tudi svetovavca Gombač (KPI) in Pečenko (PSI), je imela v sredo izreden sestanek. Na njem je razpravljala o prizivih kmetovavcev, ki jih tržaška občina namerava razlastiti in o predlogu ZMP in KZ, naj pokrajinska uprava predloži svoj ugovor proti razlastitvi zemljišč na Kolonkovcu in sosednjih krajih. Po daljši razpravi je komisija sklenila, da bo povabila predsednika pokrajinskega sveta, naj napravi potrebne korake v prid prizadetim kmetom.

Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo v Trstu (ul. Ghega 6) nudi kmetom brezplačno sredstva za zatiranje živalskih in rastlinskih bolezni. Sredstva so: Geoptacolor, Brassicol, Sanasol, Geospor, Pomex, Lumachicida, Ziramit, Rogor L 40, Kel E 20, Malatox. Prva štiri sredstva služijo za razkužbo zemlje, Pomex služi za pobijanje kolaradnega hrošča, Lumachicid za pobijanje polžev, Ziramidi za zatiranje peronosporne na krompirju in paradizniku, zadnja tri sredstva pa služijo za zatiranje oljčnih in češnjeh mušic, pajkovcev in uš. Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo pojasnjuje, da gori navedena insekticidna sredstva lahko dobe samo tisti kmetovavci, ki pridelujejo pridelke za tržaški trg.

Kongres Mladinske iniciative

Govor predstavnika ZKMI

(Nadaljevanje z 2. strani)

večim zaletom delovala v vrstah slovenskih prosvetnih društev.

Kongres Mladinske iniciative je v imenu komunistične mladine pozdravil tov. Uršič Iz njegovega pozdravnega govora povzemamo naslednje:

... Zveza komunistične mladine Italije združuje Italijane in Slovence. Mladi komunisti niso nikoli trpeli nacionalizma in v njenih vrstah so se Slovenci in Italijani vedno čutili in se čutiljo popolnoma enakopravne. Zveza komunistične mladine se bori za rešitev številnih mladinskih problemov: od pravičnega do dostojnega dela in pravičnega plačila, do preosnove šolske ureditve, dejanske uveljavitve zakona za slovensko šolo in dokončne ureditve položaja slovenskih šolnikov itd.

V naši organizaciji, tako je bilo nadalje rečeno v pozdravnem govoru predstavnika mladih komunistov, delujemo za rešitev teh in drugih problemov, toda istočasno iščemo najširšo možno enotnost z drugimi mladinskimi organizacijami. In enotnih manifestacij ni bilo malo. To so gotovo pozitivna dejstva. Toda želeli je, da se to

Socialistični senator Tolloy o asimilaciji tržaških Slovencev

«... Socialisti so mnenja, da je slovenska manjšina v celoti naklonjena lojalnemu državljanstvu (več ni mogoče in se ne sme zahtevati) do Italije. Čim bolj bo italijanska uprava v Trstu demokratična, tem bolj se bo ta državljanski čut učvrstil.

Pomislimo moramo, da je fašizem s svojim grobim centralizatorskim nacionalizmom prekinil asimilacijo v Trst priseljenih Slovencev, z italijansko kulturo in italijanskim življenjem ter da je bilo prej širjenje italijanske kulture v Trstu privlačna sila, tesno povezana z demokratičnimi navdihi, kar je bilo v nasprotju z avstrijskim paternalističnim monarhizmom in z jugoslovanskim fevdalističnim monarhizmom.»

(Iz govora, ki ga je imel takratni poslanec in kasnejši senator PSI v rimskem parlamentu dne 25. septembra 1957).

Med razpravo o posebnem statutu dežele Furlanija-Julijska krajina je socialistični senator Giusto Tolloy poudaril tudi naslednje:

«Odnosi med Italijani in Slovenci niso imeli pred fašizmom nikoli razdraženega značaja etničnega in plemenskega spora. V resnici je v tedanji dobi težko ločiti etnično trenje od socialne borbe. Priseljenci Slovenci so, logično, pripadali proletariatu in podproletariatu, ki ga je prav gotovo kakšenkrat manevrirala avstrijska policija, kot v ostalem podproletariat italijanskega jezika.

V tistih letih so bili konflikti iz etničnih razlogov redki, nikoli neposredni; zelo redki krvavi spopadi. Do razdraženosti je privedel fašizem...»

Poslanec Nenni se je kot zunanji minister, pogumno boril, da bi dosegljivo linijo Wilsona in torej dodelitev vse zahodne Istre Italiji. Pozneje smo se borili za celotno uveljavitev mirovne pogodbe in danes odkrito zahtevamo priznanje tega našega stališča, opravičenega z dejstvom, ki ga je večina pozno ra-

zumela, da je bila ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja edini način za preprečitev, da bi cona B prišla pod Jugoslavijo in da bi ostala, če že ne sestavni del Italije vsaj italijanska, kajti mi ne povlačujemo italijanstva Trsta tako kot desničarske sile, da bi ga potem žalili, češ da je nesposoben ohraniti svoje italijanstvo ob prisotnosti etnične manjšine.

Trst Domenica Rossettija, Silvia Benca, Umberta Sabe, Sveva, Scipia Slataperja, Virgilia Giottija, Gannia Stuparicha, središče, ki je odsevalo italijansko kulturo na evropskem in izvenevropskem področju, s kulturo in demokratično strpnostjo, s socialno solidarnostjo med tržaškimi delavci in priseljenimi delovnimi ljudmi, je vedno uresničeval asimilacijo, v «tržačanstvu», toliko bolj gotovo kolikor bolj prostovoljna je bila, med priseljenci vseh izvorov, tako grškega, kot slovenskega in nemškega (pomislite na nekatere primke: Svevo, kate rega pravi primke je bil Schmitz Slataper, Stuparich); in le ko je bila kultura in strpnost zamenjeni z mangelom in posebnim sodiščem, se je sožitje spremenilo v razkol in sumničenje.

Kar se nas socialistov tiče, je senator Nencioni priznal upravičenost naših — in zlasti mojih — protestov proti prepustitvi cone B, proti razkosanju Svobodnega ozemlja proti raznarodovanju obrežnih istrskih mest. Očividno se tu meša nacionalistična histerija z narodnostnim čutom in kar se tega tiče, socialisti ne smatrajo za manjvredne od drugih.

Tako se je zgodilo, da je moral Italija izpiti grenko kupo sramote in fašističnega poraza! Končno smo izgubili tudi Piran in Koper. To je zgornostev dejstev, katerim ni potreben noben komentar, da ponovimo filozofski, ki je draga večerjajemu kilometrskemu govorniku. Z memorandumom o sporazumu sta Italija in Trst izpila goščo dna kupe!

Tudi poročilo večine odkriva uveljavljanje sporazumov o zaščiti manjšin z jugoslovanske strani. Če je tako, socialistična stran pravi, da je treba brez nadaljnega ukrepati! Toda fašistični poziv, naj delati tudi mi tako, je treba odkloniti in razkrinkati za to kar je: manifestacija nekulture in manjvrednosti.

Dočim je obstajalo v preteklosti slovensko priseljevanje, in v ostalem je obstajalo tudi furlansko priseljevanje — zaradi proizvodnega razvoja Trsta in iz tega izhajajočega povpraševanja po delovni sili danes zaledje, ki jo je dobavljati ne obstaja več, ker je bilo dejansko priključeno Jugoslaviji in Trst se ne razvija več; edino veljiko italijansko mesto, ki je ključni pritojnik istrskih beguncev, v zanjem desetletju demografsko ustajljeno kot izhaja iz podatkov ljudskega štetja.

Potrebno je dodati, da je v našem položaju preostala slovenska manjšina spremenila svoje zadržanje, dokler ni izgubila sleherni pramen prisotnosti avtonomnih političnih organizacij, ki danes ne obstajajo več. In tržaški socialisti so lahko ponovno prevzeli svojo staro tradicijo — in to so storili, ker jim je drago, da so se zopet pojavili za to primerni pogoji — kot zagovorniki skupnega političnega delovanja med delovnimi ljudmi različnega etničnega izvora, ki jih navdihuje isti ideal.»

(Povzeto iz uradnega zapisnika govornikov, ki so nastopili v senatu dne 11. oktobra 1962.)